

47

Узагальнення судової практики розгляду слідчим суддею клопотань, скарг, заяв під час досудового розслідування за I півріччя 2019 року

Добровеличківським районним судом Кіровоградської проведено узагальнення практики судового розгляду справ слідчим суддею за I півріччя 2019 року на підставі даних статистичної звітності.

Мотивування слідчим суддею обґрунтованості підозри та наявності/відсутності ризиків, передбачених ст.177 КПК України, а також про реалізацію слідчим суддею права заслухати свідка чи дослідити матеріали під час розгляду клопотання сторони обвинувачення про обрання запобіжних заходів

Підставами для застосування заходів забезпечення кримінального провадження КПК визначає: існування обґрунтованої підозри щодо вчинення кримінального правопорушення такого ступеня тяжкості, що може бути підставою для застосування заходів забезпечення кримінального провадження; потреби досудового розслідування виправдовують такий ступінь втручання у права і свободи особи, про який ідеться у клопотанні слідчого, прокурора; може бути виконане завдання, для виконання якого слідчий, прокурор звертається із клопотанням.

При цьому слідчий суддя та суд враховує обов'язок доведення існування зазначених обставин КПК слідчим, прокурором, який звертається із відповідним клопотанням.

Проаналізувавши справи про застосування запобіжних заходів, потрібно зазначити, що під час розгляду питання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження слідчий суддя Добровеличківського районного суду в усіх випадках досліджував докази обставин, на які посилаються слідчий та прокурор, а також підозрюваний та його захисник. Також зі змісту рішень слідчий суддя Добровеличківського районного суду у всіх випадках надавав оцінку достатності наданих доказів, які вказували на причетність підозрюваної особи до кримінального правопорушення.

Результати узагальнення свідчать, що при вирішенні питань, пов'язаних із застосуванням заходів забезпечення кримінального провадження, слідчим суддею враховувалися як загальні вимоги, які стосуються таких заходів, так і спеціальні вимоги щодо окремих їх різновидів, закріплені у КПК. Також розглядаючи клопотання про застосування окремих заходів забезпечення кримінального провадження, слідчий суддя звертав увагу на те, що відповідні клопотання мають не лише за формою і складовими відповідати вимогам закону, але й бути належним чином обґрунтованими.

Відповідно до роз'яснень ВССУ, викладених у п.18 Листа від 04.04.2013р. №511-550/0/4-13, суду необхідно враховувати, що обмеження розгляду клопотання про обрання, продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою лише переліком законодавчих (стандартних) підстав для його застосування без встановлення їх наявності та обґрунтованості до конкретної особи є порушенням вимог п. 4 ст. 5 Конвенції (правова позиція ЄСПЛ у справі "Белевиський проти Росії", пункти 111 – 112 рішення від 1 березня 2007 року; п. 85 рішення ЄСПЛ у справі "Харченко проти України" від 10.02.2011 року–2).

Тяжкість обвинувачення не може слугувати єдиним обґрунтуванням застосування тримання під вартою, тому судам, окрім кваліфікації, слід визначати ризики (ст. 177 КПК), інакше судові рішення щодо застосування, продовження тримання під вартою не відповідають вимогам практики ЄСПЛ і нормам КПК. Зважаючи на положення, закріплені у ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», слідчим суддям слід враховувати позицію

Домашній арешт	1	---	---	---	---	---	1	--	--
								-	-

До прикладу у справі за № 1-кк/387/185/19, слідчий суддя обираючи запобіжний захід у виді тримання під вартою в ухвалі зазначив, що обрання відносно ОСОБА_2 запобіжних заходів у вигляді особистого зобов'язання чи застави не забезпечить виконання ним покладених на нього обов'язків передбачених ст. 194 КПК України та не зможе запобігти вище вказаним ризикам. Передача підозрюваного під особисту поруку неможлива через відсутність осіб, які б виявили бажання виступити поручителями. Обрання відносно ОСОБА_2 запобіжного заходу у вигляді цілодобового домашнього арешту є неможливим через відсутність в останнього власного житла та постійного місця проживання.

2) Підстави для зміни судом запобіжного заходу у виді тримання під вартою (домашнього арешту) на більш м'який запобіжний захід

Слідчий суддя під час розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу повинен надавати оцінку можливості застосувати той чи інший із встановлених КПК запобіжних заходів, а також встановити неможливість застосування інших, більш м'яких видів запобіжних заходів.

Проаналізувавши справи про застосування запобіжних заходів за звітний період потрібно зазначити, що під час розгляду питання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження слідчі судді Добровеличківського районного суду в усіх випадках вивчають та досліджують питання щодо можливості застосування до підозрюваного інших, більш м'яких видів запобіжних заходів.

До прикладу у справі за № 1-кк/387/239/19, слідчий суддя обираючи більш м'який запобіжний захід у виді особистого зобов'язання в ухвалі зазначив, що частина свідків у кримінальному провадженні є колишніми колегами підозрюваного по роботі, а тому існує ризик передбачений п.3 ч.1 ст.177 КПК України. Водночас, суд вважає необґрунтованими доводи сторони обвинувачення про наявність ризику, передбаченого п.1 ч.1 ст.177 КК України, оскільки наявність самої підозри у вчиненні тяжкого злочину не свідчить про можливість ОСОБА_1 переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду. Натомість, з пояснень підозрюваного, встановлено, що він має стійкі соціальні зв'язки та своєчасно з'являвся на виклики слідчого, що вказує на відсутність зазначеного вище ризику. Доказів про наявність ризику, передбаченого п.4 ч.1 ст.177 КПК України органом досудового розслідування не надано взагалі. Отже слідчим та прокурором не доведено належними та допустимими доказами недостатність застосування більш м'яких запобіжних заходів для запобігання ризику, зазначеному в клопотанні, тому слідчий суддя вважав за можливе застосувати відносно ОСОБА_1 найменш обтяжливий запобіжний захід у виді особистого зобов'язання.

У разі неможливості застосування більш м'яких запобіжних заходів слідчі судді також зазначають в ухвалі підстави, які перешкоджають застосувати інший більш м'який запобіжний захід.

3) Підстави для відмови у застосуванні запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою (домашнього арешту)

Відповідно до ч. 2-4 статті 194 КПК слідчий суддя, суд зобов'язаний постановити ухвалу про відмову в застосуванні запобіжного заходу, якщо під час розгляду клопотання прокурор не доведе обставини, передбачені п.п. 1, 2, 3 частини першої цієї статті. Окрім цього слідчий суддя, суд має право зобов'язати підозрюваного, обвинуваченого прибувати

за кожною вимогою до суду або до іншого органу державної влади, визначеного слідчим суддею, судом, якщо прокурор доведе обставини, передбачені п. 1 ч. 1 цієї статті, але не доведе обставини, передбачені п. 2, 3 ч. 1 цієї статті.

Відповідно до статистики, у звітному періоді рішень про відмову у застосуванні запобіжних заходів не було.

Застосування запобіжного заходу у виді тримання під вартою у першому півріччі 2019 року слідчий суддя мотивував наявністю обґрунтованої підозри та наявністю ризиків, а саме:

- у 6 справах - переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду (п.1 ч.1 ст.177 КПК України), з них:

- у 6 справах також вчинити інше кримінальне правопорушення чи продовжити кримінальне правопорушення, у якому підозрюється, обвинувачується (п.5 ч.1 ст.177 КПК України);

- у 4 справах окрім ризиків зазначених у пунктах 1, 5 частини 1 статті 177 КПК України також були зазначені ризики, передбачені у пункті 3 цієї статті - незаконно впливати на потерпілого, свідка.

- у 1 справі окрім ризиків зазначених у пунктах 1, 5 частини 1 статті 177 КПК України також були зазначені ризики, передбачені у пункті 2 цієї статті – знищити, сховати або спотворювати будь-яку із речей чи документів, які мають істотне значення для встановлення обставин кримінального правопорушення.

Ризик переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду судді обґрунтовували тим що, підозрювані особи:

- не мали постійного місця проживання;

- за місцем реєстрації не проживали;

- загрожує суворі міра покарання;

- слабкі соціальні зв'язки;

- мали не зняту, не погашену судимість, вчинили злочин у період умовно-дострокового звільнення з місць позбавлення волі чи у період іспитового строку;

Ризик вчинити інше кримінальне правопорушення чи продовжити кримінальне правопорушення, у якому підозрюється слідчі судді обґрунтовували тим, що підозрювані особи:

- не мають постійного джерела доходів, або ніде не працювали;

- соціальні зв'язки були слабкими;

- за місцем проживання характеризувалися негативно;

- раніше притягувалися до кримінальної відповідальності, мають не зняту, не погашену судимість, вчинили злочин у період іспитового строку;

Ризик незаконно впливати на потерпілого, свідка, судді обґрунтовували тим, що:

- у підозрюваного була можливість впливати на потерпілих та свідків, оскільки після вказаного інциденту між останніми склалися неприємні відносини, також підозрюваний погрожував фізичною розправою свідку.

- підозрюваний вину не визнавав або визнавав частково;

- підозрюваний з потерпілими та свідками особисто знайомий та спілкувався;

У 4 справах було змінено запобіжний захід у виді тримання під вартою на більш м'який, а саме у виді цілодобового домашнього арешту. Слідчий суддя мотивував рішення тим, що відповідно до ч.1 ст.183 КПК України тримання під вартою є винятковим запобіжним заходом, який застосовується виключно у разі, якщо прокурор доведе, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не зможе запобігти ризикам, передбаченим статтею 177 цього Кодексу. Згідно з ч.4 ст.194 КПК України, якщо при розгляді клопотання про обрання запобіжного заходу прокурор доведе обставини, передбачені пунктами 1 та 2 частини першої цієї статті, але не доведе обставини, передбачені пунктом 3 частини першої цієї статті, слідчий суддя, суд має право застосувати більш м'який

57

запобіжний захід, ніж той, який зазначений у клопотанні, а також покласти на підозрюваного, обвинуваченого обов'язки, передбачені частинами п'ятою та шостою цієї статті, необхідність покладення яких встановлена з наведеного прокурором обґрунтування клопотання.

Статистичні дані за видами запобіжних заходів

Домашній арешт

У першому півріччі 2019 року на розгляді слідчого судді перебувало також 1 клопотання про обрання запобіжного заходу у виді домашнього арешту та слідчий суддя застосував більш м'який запобіжний захід у вигляді особистого зобов'язання. Підставами для застосування більш м'якого запобіжного слугували: необґрунтовані доводи сторони обвинувачення про наявність ризику, передбаченого п.1 ч.1 ст.177 КК України, оскільки наявність самої підозри у вчиненні тяжкого злочину не свідчить про можливість підозрюваного переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду, також підозрюваний має стійкі соціальні зв'язки та своєчасно з'являвся на виклики слідчого, що вказує на відсутність зазначеного вище ризику. Доказів про наявність ризику, передбаченого п.4 ч.1 ст.177 КПК України органом досудового розслідування не надано взагалі.

Розгляд клопотань щодо продовження строків домашнього арешту та тримання під вартою за перше півріччя 2019 року

Клопотань про продовження строків домашнього арешту у першому півріччі 2019 років до суду не надходило.

Клопотань про продовження строків тримання під вартою у першому півріччі 2019 року до суду надійшло – 2, з них 1-задоволено та 1- повернуто прокурору.

Клопотання про продовження строків тримання під вартою задоволено у зв'язку із обґрунтованістю підозри та наявними ризиками, які продовжували існувати відповідно до ухвали слідчого судді про обрання запобіжного заходу, а досудове слідство у кримінальному провадженні не завершене.

Інше клопотання про продовження строків тримання під вартою повернуто на підставі заяви прокурора про повернення клопотання .

Розгляд клопотань щодо зміни або скасування запобіжного заходу у виді домашнього арешту та тримання під вартою за перше півріччя 2019 року

Клопотань про зміну або скасування запобіжних заходів у виді тримання під вартою та домашнього арешту у першому півріччі 2019 років до суду не надходило.

Впродовж першого півріччя 2019 року, під час розгляду клопотань про обрання запобіжних заходів свідки не викликалися та не допитувалися. Матеріали, які додані до клопотання та матеріали, які додають учасники судового процесу досліджуються слідчими суддями у всіх випадках.

У звітному періоді до суду не надходило клопотань про обрання запобіжних заходів щодо неповнолітніх; осіб, стосовно яких передбачається застосування примусових заходів медичного характеру; осіб, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження; осіб, щодо яких вирішується питання про екстрадицію.

Тимчасовий доступ до речей і документів

У Добровеличківському району суду Кіровоградської області в період з 01.01.2019 по 30.06.2019 всього надійшло – 24 клопотання про тимчасовий доступ до

52

речей і документів; з них задоволено- 22; відмовлено в задоволенні-2 (ЄУН №396/310/19 номер провадження по справі 1-кс/387/183/19; ЄУН №396/661/19 номер провадження по справі 1-кс/387/169/19;) закрито провадження-0; повернуто-0; не розглянуто-0.

Результати аналізу судової практики свідчать про те, що з клопотаннями про тимчасовий доступ до речей і документів, як правило, звертаються слідчі та прокурори, в той час як випадки звернення до слідчих суддів з такими клопотаннями сторони кримінального провадження з боку захисту є поодинокими. Водночас ст.160 КПК України сторонам кримінального провадження подається можливість звернутись до слідчого судді, яка надає стороні кримінального провадження з боку захисту таке право, було спрямоване на впровадження механізму реалізації змагальності сторін та свободи в поданні ними до суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості. Кримінально-процесуальним кодекс визначає порядок та підстави застосування тимчасового доступу до речей і документів, не регламентує строків розгляду клопотання про застосування цього заходу забезпечення кримінального провадження. Обґрунтованою є практика слідчих суддів, які при вирішенні питань про визначення строків розгляду аналізованого клопотання керуються наступним.

Відповідно до ч. 1 ст. 114 КПК для забезпечення виконання сторонами кримінального провадження вимог розумного строку слідчий суддя, суд має право встановлювати процесуальні строки у межах граничного строку, передбаченого цим кодексом, з урахуванням обставин, встановлених під час відповідного кримінального провадження.

Враховуючи закріплення у КПК двох порядків розгляду слідчим суддею, судом клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, встановлювати процесуальні строки їх розгляду доцільно виходячи з наступного:

а) після отримання клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів слідчий суддя здійснює судовий виклик особи, у володінні якої знаходяться речі та документи. У такому випадку доцільно призначити клопотання до розгляду у строк, необхідний для отримання особою повістки про судовий виклик;

б) якщо стороною, яка звернулася з клопотанням, доведено наявність достатніх підстав вважати, що існує реальна загроза зміни або знищення речей чи документів, клопотання розглядається слідчим суддею без виклику особи, у володінні якої вони знаходяться. Враховуючи реальну загрозу зміни або знищення речей і документів відповідне клопотання має бути розглянуто невідкладно.

Враховуючи необхідність оперативного вирішення питань, які порушуються стороною кримінального провадження в клопотанні про тимчасовий доступ до речей і документів, доцільним є виклик особи, у володінні якої знаходяться речі чи документи, за допомогою такого способу виклику, передбаченого ч. 1 ст. 135 КПК, який би давав змогу якомога швидше довести до адресата інформацію про місце, час та день розгляду клопотання.

Слідчим суддям необхідно враховувати, що оскільки одним із механізмів витребування документів і даних, передбачених КПК, є процедура тимчасового доступу до речей і документів, передбачених главою 15 КПК, оперативні підрозділи мають право звертатися до слідчих суддів суду першої інстанції з клопотанням про тимчасовий доступ до таких документів згідно з правилами, встановленими ст.ст. 159 - 166 КПК, та з урахуванням специфіки суб'єктів оперативно-розшукової діяльності та мети її здійснення (зокрема, змісту та обґрунтування клопотання, додатків до клопотання, підстав для його задоволення тощо). При цьому слідчому судді слід мати на увазі, що документи і дані, які не характеризують діяльність юридичної особи та спосіб життя окремих осіб, підозрюваних у підготовці або вчиненні злочину, чи джерела і розмір їх доходів, витребуватися оперативними підрозділами не можуть.

Результати аналізу судової практики свідчать про існування випадків недолучення слідчим (прокурором) до клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів

належним чином засвідченої копії витягу з ЄРДР щодо кримінального провадження, в рамках якого подається клопотання; незазначення в клопотанні правової кваліфікації кримінального правопорушення, а лише вказівка на статтю (частину статті) КК; відсутність повних та конкретних відомостей про речі і документи, тимчасовий доступ до яких планується отримати.

Окрему проблему становить подання слідчими та прокурорами разом з клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів копій документів, в тому числі витягу з ЄРДР, які належним чином або взагалі не засвідчені, що позбавляє слідчого суддю можливості пересвідчитися в ідентичності цих документів, в той час, як інформація, що в них міститься, має суттєве значення під час розгляду клопотання цієї категорії та може істотно вплинути на висновки слідчого судді.

Неоднозначною є практика слідчих суддів при встановленні факту недотримання слідчими та прокурорами вимог кримінального процесуального закону стосовно оформлення клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, оскільки в переважній більшості таких випадків слідчі судді приймають рішення про відмову в задоволенні клопотання або його часткове задоволення. Водночас існує і практика повернення таких клопотань для дооформлення, усунення недоліків тощо.

Випадки, коли клопотання про надання доступу до речей і документів обґрунтовано лише формально, до нього не додано жодного доказу на обґрунтування викладених слідчим або іншим учасником кримінального провадження, який має право на його подання, доводів, не можуть бути оцінені як недоліки клопотання, оскільки свідчать про їх необґрунтованість.

При зверненні до суду з клопотаннями про тимчасовий доступ до речей і документів слідчими не виконуються вимоги ч. 2 ст. 93 КПК, згідно з якою сторона обвинувачення здійснює збирання доказів шляхом проведення слідчих (розшукових дій), витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок, проведення інших процесуальних дій, передбачених цим Кодексом.

Клопотання слідчих в окремих випадках ґрунтуються на необхідності правомірного доступу та вилучення речей, які можуть бути речовими доказами. Проте поза увагою слідчого, прокурора, слідчого судді залишається та обставина, що збирання доказів, в тому числі і речових, відбувається через інститут слідчих дій (зокрема, вилучення в ході огляду, проведення обшуку). У таких випадках неправильне розуміння органами досудового розслідування, слідчими суддями положень кримінального процесуального закону фактично зумовлює підміну слідчих дій заходом забезпечення кримінального провадження. Слідчим суддям необхідно враховувати, що згідно з ч. 4 ст. 132 КПК для оцінки потреб досудового розслідування слідчий суддя зобов'язаний врахувати можливість без застосуваного заходу забезпечення кримінального провадження отримати речі і документи, які можуть бути використані під час судового розгляду для встановлення обставин у кримінальному провадженні. У цьому контексті потрібно враховувати, що речі і документи могли би бути отримані шляхом проведення слідчих дій, тобто без застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Крім того, відповідно до ч. 1 ст. 223 КПК саме слідчі (розшукові) дії є діями, спрямованими на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні.

Тимчасовий доступ надається до документів, які містять інформацію про зв'язок, абонента, надання телекомунікаційних послуг, у тому числі отримання послуг, їх тривалість, зміст (вихідні чи вхідні з'єднання, SMS, MMS тощо), маршрути передавання тощо і не дають можливості втрутитися у приватне спілкування, тобто отримати доступ до змісту інформації, що передається. А зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК) є різновидом втручання у приватне спілкування,

оскільки здійснюється доступ до змісту повідомлень будь-якого виду та інформації, що передається особою під час зв'язку; у ст.ст. 159, 162 КПК передбачено отримання слідчим (прокурором) інформації про зв'язок, що відбувся в минулому (постфактум), у тому числі про місцезнаходження радіоелектронного засобу у певний день та час. Водночас визначена у ст. 268 КПК негласна слідча (розшукова) дія - установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу - передбачає локалізацію (моніторинг) місцезнаходження радіоелектронного засобу в режимі реального часу (тобто дає змогу отримати інформацію про те, де перебуває відповідний засіб на момент спостереження за ним, визначити маршрут його перебування).

Ухвала про тимчасовий доступ до речей і документів має відповідати вимогам ст. 164 КПК України. Доцільним є зазначення у відповідній ухвалі, що у разі невиконання ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів, слідчий суддя, суд за клопотанням сторони кримінального провадження, якій надано право на доступ до речей і документів, має право постановити ухвалу про проведення обшуку з метою відшукування та вилучення зазначених речей і документів.

Згідно з ч. 1 ст. 167 КПК арештом майна є тимчасове позбавлення підозрюваного, обвинуваченого або осіб, які в силу закону несуть цивільну відповідальність за шкоду, завдану діями підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, можливості відчужувати певне його майно за ухвалою слідчого судді або суду до скасування арешту майна у встановленому КПК порядку. Відповідно до вимог КПК арешт майна може також передбачати заборону для особи, на майно якої накладено арешт, іншої особи, у володінні якої перебуває майно, розпоряджатися будь-яким чином таким майном та використовувати його.

Арешт майна

Добровеличківським районним судом Кіровоградської області за період з 01.01.2019 року по 30.06.2019 розглянуто - 1 клопотання про арешт майна, яке задоволено (ЄУН №396/537/19 номер провадження по справі 1-кв-387/114/19)

Арешт може бути накладено на майно підозрюваного, обвинуваченого, осіб, які в силу закону несуть цивільну відповідальність за шкоду, завдану діями підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння.

При цьому таке майно може перебувати як у згаданих осіб, так і в інших фізичних або юридичних осіб. Якщо у слідчого судді є достатні підстави вважати, що певною особою було вчинено кримінальне правопорушення, він не має повноважень накладати арешт на майно особи, яка не є підозрюваним.

З клопотанням про арешт майна до слідчого судді, суду має право звернутися прокурор, слідчий за погодженням з прокурором, а з метою забезпечення цивільного позову, також - цивільний позивач.

Клопотання слідчого, прокурора про арешт тимчасово вилученого майна повинно бути подано не пізніше наступного робочого дня після вилучення майна, інакше майно має бути негайно повернуто особі, у якої його було вилучено.

При вирішенні цього питання слід керуватись такими нормами. Ст.171 КПК визначено вимоги, які стосуються як змісту клопотання про арешт майна, так і строків його подання до слідчого судді, суду. Згідно з ч. 3 ст. 172 КПК, слідчий суддя, суд, встановивши, що клопотання подано без додержання вимог ст. 171 КПК, повертає його прокурору, цивільному позивачу для усунення недоліків, про що постановляє ухвалу. Тому у випадку подання клопотання слідчого чи прокурора з порушенням строків, встановлених ч. 5 ст. 171 КПК, слідчий суддя постановляє ухвалу про повернення цього клопотання прокурору, а не ухвалу про відмову у його задоволенні.

При цьому слід враховувати положення, закріплені у ст. 117 КПК, де визначено, що пропущений із поважних причин строк повинен бути поновлений за клопотанням заінтересованої особи ухвалою слідчого судді, суду. Отже, якщо разом із клопотанням про арешт тимчасово вилученого майна стороною кримінального провадження подається

55

клопотання про поновлення процесуального строку, слідчий суддя, оцінивши причини пропуску строку як поважні, поновлює їх своєю ухвалою та розглядає клопотання про арешт майна по суті.

Арешт може бути накладено на: нерухоме і рухоме майно, майнові права інтелектуальної власності, гроші у будь-якій валюті готівкою або у безготівковому вигляді, цінні папери, корпоративні права; майно у вигляді речей, документів, грошей, якщо вони відповідають критеріям, зазначеним у ч. 2 ст. 167 КПК, а саме: підшукані, виготовлені, пристосовані чи використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення та (або) зберегли на собі його сліди; надані особі з метою схилити її до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та (або) матеріального забезпечення кримінального правопорушення чи як винагорода за його вчинення; є предметом кримінального правопорушення, у тому числі пов'язаного з їх незаконним обігом; одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та (або) є доходами від них, або на які було спрямоване кримінальне правопорушення. Не підлягають конфіскації, а тому і не підлягають з цією метою арешту предмети першої необхідності, що використовуються особою і членами її родини. Перелік цих предметів визначено в додатку до КК.

Відповідно до ч.ч. 4, 5 ст. 170 КПК заборона на використання майна, а також заборона розпоряджатись таким майном можуть бути застосовані лише у випадках, коли їх незастосування може призвести до зникнення, втрати або пошкодження відповідного майна або настання інших наслідків, які можуть перешкодити кримінальному провадженню. При цьому не допускається заборона використання житлового приміщення, в якому на законних підставах проживають будь-які особи. Клопотання про арешт майна розглядається слідчим суддею, судом не пізніше 2 днів з дня його надходження до суду за участю слідчого та/або прокурора, цивільного позивача, якщо клопотання подано ним, підозрюваного, обвинуваченого, іншого власника майна, і за наявності - захисника, законного представника. Підставами для повернення клопотань про арешт майна було те, що клопотання слідчого не відповідали вимогам ст. 171 КПК, оскільки в них не були зазначені підстави накладення арешту, не зазначено ідентифікуючих ознак майна, не додані документи, що підтверджують право власності на майно, або те, що майно, яке належить арештовувати, набуто в результаті вчинення кримінального правопорушення, тощо. Ухвалу про арешт тимчасово вилученого майна має бути постановлено не пізніше сімдесяти двох годин із дня знаходження до суду відповідного клопотання (ч. 6 ст. 173 КПК). Аналіз судової практики свідчить про те, що є випадки порушення цього строку.

Таким чином, ухвала про арешт майна може бути оскаржена в апеляційному порядку підозрюваним, обвинуваченим, їх захисником або володільцем майна, які були присутні при розгляді питання про арешт майна, або із клопотанням про скасування арешту майна мають право звернутися ці ж учасники кримінального провадження, якщо вони не були присутні при розгляді питання про арешт майна.

Також Добровеличківським районним судом Кіровоградської області за період з 01.01.2019 року по 30.06.2019 року було розглянуто 11 клопотань про проведення обшуків, з них задоволено-10; відмовлено-1(ЄУН 396/680/19 номер провадження по справі 1-кв/387/165/19).

За I півріччя 2019 року до Добровеличківського районного суду Кіровоградської області надійшла 1 скарга на рішення, дії чи бездіяльність слідчого під час досудового розслідування, яку залишено без розгляду-1 (ЄУН 396/628/19 номер провадження по справі 1-кв/387/133/19).

Перелік рішень, які слідчий суддя може постановити за результатами розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора під час досудового розслідування визначається статтею 307 КПК України.

Згідно з частиною другою статті 307 КПК України за результатами розгляду скарги на рішення, дії чи бездіяльність під час досудового розслідування слідчий суддя має постановити ухвалу про:

- скасування рішення слідчого чи прокурора;
- зобов'язання припинити дію;
- зобов'язання вчинити певну дію;
- відмову у задоволенні скарги.

Аналіз судової статистики надходження та розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність під час досудового розслідування, показує, що найбільш чисельною категорією скарг - є саме скарги на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, у неповноті тимчасово вилученого майна згідно з вимогами ст. 169 КПК, а також у нездійсненні інших процесуальних дій, які він зобов'язаний вчинити у визначений Кодексом строк, а також на рішення слідчого та прокурора про закриття кримінального провадження .

Проблемні питання, які виникають у слідчих суддів при розгляді скарг на рішення, дії чи бездіяльність органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування.

Статтею 306 КПК України передбачений порядок розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого та прокурора під час досудового розслідування. Участь особи, яка подала скаргу в судовому засіданні - є обов'язковою. Однак непоодинокими є випадки, коли особа, яка подала скаргу, належним чином повідомлена про час, дату та місце проведення судового засідання з розгляду скарги, не з'являється в судове засідання та не повідомляє суд про причини неявки. При цьому у відповідності до положень ст. 26 КПК України, сторони кримінального провадження є вільними у використанні своїх прав у межах та спосіб, передбачених цим Кодексом. Кримінальним процесуальним кодексом України суд не наділений правом вживати заходи примусу у вигляді приводу для забезпечення участі заявника в судовому засіданні. Зважаючи на ці положення закону виникає слушна дискусія щодо можливості розгляду скарги у відсутність особи, яка її подала.

Перелік рішень, які слідчий суддя може постановити за результатами розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора під час досудового розслідування визначається ст. 307 КПК України. Разом з цим, спостерігаються випадки, коли особа, яка подала скаргу, в судовому засіданні просить залишити її скаргу без розгляду. Разом з тим чинним КПК не передбачено порядку вирішення судом. Разом з тим чинним КПК не передбачено порядку вирішення судом зазначених клопотань, а тому питання є дискусійним.

Водночас Добровеличківським районним судом Кіровоградської області за I півріччя 2019 року розглянуто 153 клопотання про проведення експертизи; 2- клопотання про дозвіл на затримання з метою приводу підозрюваного; 3-клопотання про відібрання біологічних зразків примусово в підозрюваного; 1 клопотання продовження строків досудового розслідування; 5-заяв про відвід судді.

Суддя
Добровеличківського районного суду
Кіровоградської області

І.П.Майстер

Помічник судді
Добровеличківського районного суду
Кіровоградської області

Н.М.Філіпенко